

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Omnia Latina Scripta Matthiæ Flacij Illyrici

Flacius, Matthias

Magdeburgæ

VD16 F 1296

8. Responsio ad epistolam Philippi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36647

Comprimendus est igitur summo studio iste aquarum impetus, & omnia effugia a ueritate occludenda, ut confitendo & patiendo ueritas retineatur.

Proinde si patres Ecclesiae N. uolunt laborare in instituenda concordia nobis profecto rem longe gratissimam, & Ecclesiae utilissimam facient. Efficient autem id pie ea ratione, de qua superius diximus, & non aliter, ut ego opinor. Impetrent tantum a Dominis Vitenbergensibus, ut cum suo exemplo tum & scriptis omnes ad constantiam in uera religione, cauendasque fraudulentas, & impias luporum & ouium, Christi & Belial conciliationes hortentur, ut uiuente Lut. pie, utiliterque fecerunt. Nobiscum eis nihil difficultatis erit, nos ultro, non tantum tacebimus, sed uel etiam pedibus Theologorum nos aduoluemus.

RESPONSIO M. F. IL

Iyr. ad Epist. Phil. Mel.

Vtrumque scriptum editum est
mense octobri anno

1549.

O 2

Simeon

Simeon iam senex, ingentiumque
Sac propemodum infinitarum Ec-
clesiæ Dei calamitatum, quas par-
tim ipse in se expertus erat, partim in
fratribus suis, magno cum animi dolo-
re spectauerat, non ignarus, ad diuam
uirginem, de recens nato Christo ual-
de gaudentem, inquit. Ecce iste posi-
tus est in ruinam & resurrectionem
multotum in Israel, & tuam ipsius ani-
mam pertransibit gladius, ut reuelen-
tur ex multorū cordibus cogitationes.

Quasi diceret, bona uirgo, sanctis-
sime facis, quod uehementer lætaris de
acquisito Christo, sed heus tu, sis etiam
parata ad ferendas ingentes miseras,
quæ istum puerum comitabuntur, nec
unquam abijcias eum, ullis quantum-
uis ingentibus Satanæ machinis op-
pugnata & concussa. Neq; enim leuia
quædam mala tantum tibi expectanda
sunt, ut paupertas, quam tu iam quoq;
fers patientissime, nec tantum odia
summorum & pericula uitæ, quæ etiam
pro tua pietate ac æternæ uitæ spe, facile
subire posses, maiora tibi adhuc perfe-
renda sunt.

Tu

Tu uehementer diligis Deum & tu-
um proximum, in primisq; gentem tu-
am, quam statuis solam esse populum
Dei, adhæc & doctores in cathedra Mo-
si sedentes ueneraris. Ista uero gens, &
isti doctores hunc diuinitus missum
Messiam, quem tam diu tantopere de-
siderauerunt, detestabuntur, persequen-
tur & tandem interficient. Atq; ita tum
Dei gloria uiolabitur, tum ista tua gens
una cum isto diuinitus instituto docto-
rum ordine, maxima ex parte in æter-
num exitium abiicietur. Ob quæ ingen-
tia mala tu non immerito tantum do-
lebis, ut cuperes uel anathema esse, si
ea ratione mala hæc impediri possent.
Tu tamen sanctissima uirgo perfer hæc
omnia ob puerulum istum, & obdura,
nec te ullis scandalis ab isto puerulo ab-
strahi patiaris. Hic dolor tibi profecto
olim proderit, cum Dominus abster-
get lachrimas ab omniū suorū oculis.

Hunc ingentem dolorem & ueluti
cordis lacerationem multi nunc pij ob
præsentes miseras, ut ex ipsorum gemi-
tibus, & luctu plenis querelis apparet,
perpetiuntur.

Tu

○ 3

Equi-

Equidem de me hoc uerissime coram Deo testari possum, me de nullis unquam malis tantopere doluisse, nec de parentum nec sororum, neq; etiam liberorū morte, quantū de præsentibus Ecclesiæ calamitatibus iam diu dolui.

Tristatus enim uehementer sum, fuitq; ueluti gladius in osibus meis, & hodierna die tristior: Primum, q̄ uidi hęc Dei uētricē per orbem terrarū causam, hocq; Iesu Christi Euangeliū tam clare mundo in tenebris & umbra mortis sedenti reuelatum, tam turpiter ab alijs deseri, ab alijs prodi, & ab alijs alijs modis oppugnari ac euerti.

Deinde dolui etiam cum alios uiros, tum in primis D. Philippum cum impijs ac hostibus Dei episcopis clā cōfufurrare, pati, ut impiæ aulæ eorum auctoritate ad restituendum papatum abutantur, atq; ita homines, profecto tunc mihi dilectissimos, tum se tum & totam Ecclesiam Christi ingentibus ærumnis inuoluere. Sæpe profecto, quod Deus nouit, dixi, utinam ego, aut aliquis mei similis nihili homuncio ista ægeret, & non isti tanti uiri. Sæpe cupi
ui pro

ui pro
peccat
uenire

Hu
lippus
pe eun
ne iuu
quibus
tur, &
dixi, D
per no
hęc S
prima
eum d
lius ip
nostra
est, qu
as, tu h
late sp
da, ec
eo egi
bam,
quous
multo
modi
quam
Eas

ui pro eis anathema esse, quod ex meo peccato minus mali ad Ecclesiam perueniret, quam ex ipsorum.

Hunc meum animum sæpe D. Philippo iam dudum coram declaravi, sæpe eum tum uoce, tum scripto orauit, ne iuuet istas perniciosas actiones, ex quibus ingentia scandala consequentur, & papatui aditus patefieret. Sæpe dixi, D. Præceptor, hoc agitur ab impijs per nostros, ut hæ regiones & Ecclesiæ, hæ Schola & Ciuitas, imo hæ personæ primæ papatum restituere incipiāt, quæ eum delere adiuuerunt, quo postea facilius ipsi reliquas omnes impietates in nostras Ecclesias intrudere possint. Nō est, quod tantū hoc auditorium respicias, tu habes tam late auditorium, quam late sparsi sunt pij, ad eos te accommoda, eos ne scandalizes. Hæc tunc cum eo egi, cum adhuc nihil minus cogitabam, quam rem eousq; progressuram, quousq; iam progressa est, cum quidem multos cernerem plus fauoris & commodi cōsequi ex suo epicureo obsequio, quam me ex mea stoica ueritate.

Eas pias admonitiones primo ita accepit,

○ 4

cepit,

cepit, ut etiam polliceretur, se ab istis
actionibus destitutum, quereretur de
conscientia, ac polliceretur se, quouis
alio potius abiturum, nonnunquam
etiam nominatis locis, quã porro istos
pessimos conatus cum lesione consci-
entiã adiuturum. Postea tamen cœpit
magis ac magis adiaphora promouere.
Quare & ego magis serias admonitio-
nes adhibui, donec etiam publica co-
ram Ecclesia admonitio æderetur, ut ex
mea apologia ad Scholam apparet.
Eam Christianam admonitionem ita
duriter excepit, ut, si a maledico quopi-
am eum iniustissime accusante, ueniret,
Quare iratus epistola acerbe respon-
dit, ac de multis duriter criminatus est.
Ad singula Deo uolente respondebo,
ac ostendam, me in mea christiana ad-
monitione nihil falsi nec impij posu-
isse. Postulat enim hoc publica utilitas,
ut ostendatur, iuste eos facere, qui præ-
sentibus Ecclesiæ Christi in Ecclesiam
Antichristi trãformationibus nostræq;
religionis corruptelis sese opponunt.
Nam quod mihi, alijsq; eum Christia-
ne monentibus ualde irascitur, non fa-
cit pie,

cit pie
seducto
(ut sen

Pr
positi
boni u
adiaph
strarum
forman
nam, p
stram
lat) co
huc in
si muta
hoc so
clesia V
cum In
quisqu
aut Ec
me, sed
ipsi Ly
hi & o
fuerunt

In
bus dic
rumpi.
in Lyp

cit pie, christianius enim esset ipsum
seductoribus istis, & suæ cuidam nimix
(ut lenissime loquar) facilitati irasci.

Primum dicam de principali pro-
positione. Quod ego & alij quidam
boni uiri querimus, quod per præsentia
adiaphora, tum doctrina, tum ritus no-
strarum Ecclesiarum in papatum trans-
formantur, respondet prius ad doctri-
nam, postea de ritibus, Calumniam no-
stram de doctrina (ut ipse eam appel-
lat) confutari dicit, eo quod nihil ad-
huc in Ecclesia & Schola Wittebergen-
si mutatum sit. Verum confutatum est
hoc sophisma alibi, nam aliud est Ec-
clesia Wittenbergensis, & aliud Lypsi-
cum Interim. Non oppugno ego, nec
quisquam pius Wittenbergensis scholæ
aut Ecclesiæ doctrinam, absit hoc a
me, sed Lypsiici Interim, Improbent &
ipsi Lypsicum Interim, tum erunt mi-
hi & omnibus pijs eo loco, quo antea
fuerunt.

In Lypfico Interim & eius fratri-
bus dicimus nostram doctrinam cor-
rumpi. Id clare probari potest, nam cur
in Lypfico Interim propositio Sola fi-
de, in

O 5 de, in

de, in gratiam Episcoporum negligi-
tur: pro qua tam diu nostræ Ecclesiæ
pugnauerunt, & qua tam multi pij do-
ctores inter docendum usi sunt, & ho-
dierna die utuntur. Certe hoc sine frau-
de esse non potest, præsertim cum & in
alio adiaphoristico scripto clare ponat-
ur, *Wir streiten nicht vom wörlein*
Sola, Jcē/ das der mensch fürnēlich
gerecht für Gott vnd Gott angene-
me sei vmb des Nütlers willen durch
den glauben. Item, dicit Lypficum In-
terim, bona opera ad iustificationē esse
necessaria. Quas esse manifestas articuli
iustificationis corruptelas quiuis nostræ
doctrinæ gnarus affirmabit.

In capite de pœnitentia proponitur
summa quædam doctrinæ, quæ in cõ-
munionē docenda sit, plane legalis &
non Euangelica. Nusquam est, quod
Fides, qua statuamus nos simul accipe-
re remissionem peccatorum, ad com-
munionem afferenda sit, quod est ma-
nifestissime contra locos communes,
& nostram doctrinam.

In eodem capite post absolutionē est
adiuncta uox, *vñ was dem anhengig/*
quæ

quæ h
(quib
ditur)
& indu
uideo,
Inter p
ponur
In
eo ritu
tur gra
bant C
nostræ
am De
a Deo
In
nation
gionen
id doc
iubent
obedir
intellig
gum &
festos
Domir
militer
daturo
querit

quæ haud dubie a papisticis episcopis
(quibus regimen super Ecclesiam tra-
ditur) exponetur, quod satisfactionem
& indulgentias significet: Nec ego sane
uideo, quid aliud ibi significare possit.
Inter partes pœnitentiæ ibi fidem non
ponunt.

In capite de confirmatione, cum
eo ritu ab episcopis obeundo coniungi-
tur gratia Dei, qua confirmari debe-
bant Christiani. Iam plane contra
nostram doctrinam est alligare grati-
am Dei ad ritum ab hominibus & non
a Deo institutum.

In capite porro de Ecclesia & ordi-
natione sacerdotum, totam nobis reli-
gionem funditus euertunt, cum iubent
id docere, quod Ecclesia ordinat. Et
iubent simul omnes doctores Episcopis
obedire. Quales autem hic Episcopos
intelligant, declarant in fine, cum Pflu-
gum & Misnensem episcopum, mani-
festos Euangelij persecutores pro suis
Dominis Episcopis agnoscunt, seq̃ hu-
militer cū eis reliquos articulos cōcor-
daturus pollicetur. Ex istis omnib⁹ cui-
q̃ ueritatis cupido facilimum est ani-
uer.

maduertere, quod per Lypsicum Interim aliaq; , nostra doctrina corrumpatur.

Hic uehementer miror, quod in Epistola monet, ut hoc agamus, ut doctrina fideliter ad posteritatem propagetur, nam profecto per istas praesentes corruptelas non tantum non propagabitur ad posteros, sed etiam nobis ex manibus citissime extorquebitur. Monet igitur, ut ea faciamus, quibus contraria ipsemet facere, nouas istas deformationes iuuando, non desinit. Sed nihil est necesse me uehementius in hac parte probanda sudare, cum epistola nullis firmis rationibus nostram assertionem confutauerit, sed tantum crasso sophismate eluserit, & imperitioribus fucum fecerit.

Iam uenio ad alteram partem, in qua de rituum mutatione se excusat. Fatetur se suasisse tum alijs tum Francis, id est, Marchionis Alberti concionatoribus, sicut in epistola ad Hamburgenses clarius dicit, ut reciperent eam formam, quam eis post Caesareum Interim Aula proposuit, quia sine impietate

pietat
sultius
Ecclesia
principi
ne imp
tamen
uel alie
tum ha
Adiaph
ferri fir
ullis ra
sto iuu
sentes r
de doc
esse sine
Pri
ca impi
co Inter
reclude
de facie
uaretur
partem
mitijs il
am, das
ter / de
also / v
fleschle
coelis, no

pietate seruari potuit, & id fuerit con-
sultius, quam uel uastitatem facere in
Ecclesijs, uel metu seditionis territare
principes. Affirmat tantum potuisse si-
ne impietate ferri illam seruitutem, nec
tamen id probat, nec confutat uel mea
uel aliorum scripta, in quibus proba-
tum hactenus firmiter est, nō posse istas
Adiaphoricas mutationes & seruitutes
ferri sine impietate. Ociose igitur sine
ullis rationibus disputat. Sed ego Chri-
sto iuuante hic denuo probabo, præ-
sentes mutationes, etiam in ritibus (nā
de doctrina superius dictum est) non
esse sine impietate.

Primum igitur uerum est, non pau-
ca impia fuisse in illo secundo Franci-
co Interim: inter cœtera fuit etiam de
recludendo Sacramento in ciborio, ac
de facienda argentea lagenula, ubi ser-
uaretur sanguis Christi: Contra quam
partem lepide nobilis quidam in co-
mitijs illis iocatus est in hanc sententi-
am, *das er hette gelernet / vnser Va-
ter / der du bist im Himel / vnd nicht
also / vnser Vater / der du bist in dem
fleschlein / id est, Pater noster qui es in
coelis, non, qui es in lagenula. De-*

Deinde & in Lypfico Interim multi ritus impij instituuntur, ut unctio, confirmatio, Item præter communionem spectaculum missæ, nam Lypficū Interim clare diuersis nominibus duo hæc notat, *Mess vnd Communion*, Certe impium est cum Sacramento altaris extra communionem ludere. Impium est cum impijs ueram doctrinam conformare, quibus ne aue quidem dicere licet. Impiū est contraria confessioni facere. Impium est dare manifestam occasionem restituendo papatui. Fugienda enim & non accersenda est Idolatria. Impium est imminuere libertatem Ecclesiæ, in qua eam Christus collocauit. Impium est Antichristo & eius Episcopis subijcere Ecclesiam CHRISTI, qui pijs anathema esse debent.

Deniq; extreme impium est ea agere (quæcunq; illa demum sunt) per quæ confirmantur impij ita, ut triumphent, contristantur piæ mentes, languescunt pijs, & in dubitationem inducuntur, quod per pseudoadiaphora fieri clare scriptū Philippi de Adiaphoris fatetur.

Hasc

Hasce ne impietates Ecclesiæ Dei in ri-
tibus admittere debent, propter longe
incertissimam spem pacis: Atq; has-
ce tantas impietates ipse sub una linea
ueste tegere conatur, uultq; persuadere,
agi de quibusdam rebus longe leuiori-
bus, quam sit paupertas, iniuriæ, labor
docendi, odia potentum, &c. Quod
idem est, ac affirmare, malum culpæ
esse leuius malo pœnæ: sic leuius erit
abnegare Christum, quam exulare aut
paupertatem perpeti, quia minus ledit
corpus.

Ait Epistola, nos non debuisse ob-
liuisci charitatis. Quid magis decet
charitatem, quam impedire istas præ-
dictas impietates & corruptelas, quibus
proximi salus, & gloria Dei uiolatur:
& quid est magis contra charitatem,
quã iuuare istas religionis corruptelas?

Quod dicit me uociferari, potius
faciendam esse uastitatem, aut metu se-
ditionis terrendos principes. In Apo-
logia nihil tale scripsi, alicubi hæc uer-
ba adscripsi, quod publico scripto fu-
issent cõfutandæ illæ corruptelæ Fran-
cici Interim & aliorum, quod tum
docto

doctores, tum auditores adhortandi fu-
issent ad constantiam, euentus uero
Christo commendandus, Ego sane pro
mea ruditate nullam aliam uiam ser-
uandæ ueritatis noui, nec ex Luthero
aliam audiui.

Tribuo profecto Philippo multas
uirtutes, sicut & omnes sani, hoc tamen
certe ei tribuere nondum possum, quod
ipse adeo sapiens sit, ut possit ab Euan-
gelio, salua eius puritate, gladium & ig-
nem, quem Christus cum Euangelio in
terram misit, remouere. Nondum
possum mihi persuadere, inuenire eum
posse tantam aliquam moderationem,
ut salua ueritate religionis Christianæ,
& piorum ædificatione, Diabolus pi-
os persequi desinat: Video enim, ne
Christum quidem aliam rationem de-
fédédæ ueritatis in Ecclesia nouisse, nisi
constantem confessionem, feruentem
inuocationem diuini auxiliij, & in cru-
ce patientiam.

Nusquam uociferor faciendam es-
se uastitatem aut seditionem mouen-
dam, proinde aut non satis legit Phi-
lip. mea scripta, & ad ignota respondet,
aut ni-

aut ni-
rius) e
haurit

Q
dixisse
dū ab

sus re
mend.

nibus
tat in

terim
libitu

bus ue
esse m

men p
nifestu

non m
dam e

sum pr
pus sit
Episto
in Ber

tur, ue
Non s
scribo
daci) a
Sc

aut nimis libere (ne dicam aliquid durius) ex meis uerbis sensum, quem uult haurit.

Quod dicit, me narrare quendam dixisse, Philippū affirmasse nō discedēdū ab Ecclesia, etiā si omnes ueteres abusus restituerentur, idq; manifestum mendacium esse contendit. De omnibus ueteribus abusibus nusquam extat in meis scriptis, ego tantum de Interim scripsi. Quare miror cur ita prohibitu omnia mea dicta alijs atrocioribus uerbis efferat. Porro quod dicit, esse manifestum mendacium, nec tamen probat, mihi sane nondum manifestum est. Ego quidem scio me non mentiri in eo, quod scripsi, quendam e Marchia talia scripsisse, & possum proferre exemplar literarum, si opus sit. An autem uel scriptor illius Epistolæ, uel consul, qui ea Phil. uerba in Berlinensi conuentu recitasse scribitur, uel aliquis alius mētitus sit, ignoro. Non spargo igitur mendacia, sed uera scribo. In posterum, si me uolet mendacij arguere, meminerit etiā, ut probet.

Scripsi alicubi in Epistola ad ipsū,

P

idq;

idq; his ipsis uerbis, me hunc præsentē
statum, quem ipsimet constituerunt,
quia sit pius, & ad ædificationem Ec-
clesiæ utilis, cupere conseruatum: Quis
id pius & sanus non cupit? Quid hic
superbe, aut Thraconice dictum est? &
tamen quam belle ibi rhetoricatur?
dubitat, an de statu politiæ, aut Eccle-
siæ loquat, & tandem concludit. Si
potest Ecclesijs ille defensor status au-
reum seculum restituere, triumphet, ut
uolet: Quasi ego, nescio quæ magnifi-
ca iactarim me præstiturum esse. Ipsi
solent in publicis concionibus & lecti-
onibus suum istum aureum Adiapho-
rorum uitulum celebrare, prædicare
præsentium temporum fœlicitatem, q̄
sit melior status, tum in politiâ, tum in
Ecclesia, quam fuerit sub priori princi-
pe, quodq; maior iam sit spes institu-
endæ disciplinæ, q̄ unquã antea. C. nō
quærere interitum nostræ religionis, &
plane aurea secula ex istis suis nouis In-
teritib⁹ polliceri, Ego nihil tale de meis
conatib⁹ iacto, Sed nimirū ista misera
rhetorica, undiquaq; p̄sidia sophisticæ
quærēs, nihil aliud indicat, nisi se p̄ssi-
mā causā p̄ manib⁹ habere. Quod

Qu
scrip
action
etiam
tiæ co
ideo n
lat, pa
pidita
deniq;
lunior
gula c
q; ad
tra, na
purita
b⁹ p̄fe
dixi in
me nō
in Ecc
patefa
restē u
cum u
R
rum d
non t
destia
q; uer
adiapl

Quod uehementer dolet, me ex eius
scriptis & sermone probare, praesentes
actiones Ecclesiae perniciosas esse, seq̄
etiam proprii oris, atq; adeo conscientia
confessione constrictum teneri, atq;
ideo me multorum criminum in simu-
lat, parum sanctae cultae amicitiae, cu-
piditatis serendi inter amicos odia, &
deniq; sycophantiae, qui eius dicta ca-
luniose deprauem. Respondeo ad sin-
gula ordine. Primum me amicitias us-
q; ad aras colendas censere, & non ul-
tra, nam & Christus seuerè praecipit, ut
puritatem Euangelij omnibus homini-
bus pferamus. Sed de hoc crimine nuper
dixi in p̄fatione in Apologia, Secundo,
me nō ideo recitare ullorū dicta, ut serā
in Ecclesia discordiam, sed ut ueritatē
patefaciam, de quo meo animo Deum
testē uoco, nō excitari autē simul odia,
cum ueritas defenditur, impossibile est.

Recito etiam ideo aliquando alio-
rum dicta, ut sciant tum ipsi, tum & alij
non tantum me, quem illi pro sua mo-
destia facillime despiciūt, sed alios quo-
q; uere pios & bonos uiros serio istas
adiaphoristicas fraudes improbare.

P 2

Ad

Ad postremum, quod dicit me calumniose sua dicta interpretari, nec tamen quicquam probat. Respondeo debuisse eum speciatim in aliquibus dictis probare, me calumniose eius sententiam peruertisse, aut ulli falso sermonem attribuisse, & tum demum me calumniæ arguere. Sed uere iam isti adiaphororum magistri multa dicunt, & paucissima probant. Verum & hanc non probatam propositionem Deo iuuantem confutabo, sicut & alias.

Respondeo igitur de recitatione eius somniorum, me non tanti somnia uel eius uel ullius hominis facere, quanti ipse sua facit, qui ea propemodum pro oraculis quibusdam habet, & etiam impressione dignatur. Sed primum edidi ea, ut ipsum admonerem de penitentia, qui sua somnia (ut dixi) facit maximi, deinde, ut eius addita somnij interpretatione ostenderem & alijs, quid de istis fraudibus ipsemet sentiat. Nam recitauit illud somnium de fenestris, & interpretationem eius sæpe coram multis, & dixit esse pulcherrimam presentium actionum picturam.

Quod

Q
eius cit
primo
genfi,
ad Ha
quid s
iam de
putare
Confer
cum m
dicet.

Ca
scientia
ones fa
ram m
mum e
modo
firmat
mens a
mea ru
tellexi,

Se
morare
menda
prober
titum c
tice dep

Quod attinet ad ea, quæ ex scriptis
eius citavi, ut Epistola ad Carlouicium,
primo *bedencken* / scripto Celenfi, *Be-*
genfi, scripto de *Adiaphoris*, Epistola
ad *Hamburgenses*, & *alijs*, nihil scio,
quid *sycophantice* citarim, nec uolo
iam de singulorum dictorum sensu dis-
putare, prolixitatis uitandæ gratia.
Conferat igitur ipse lector scripta illa
cum meis citationibus, & candidè iu-
dicet.

Cæterum quod scripsi eum de cō-
scientia læsa ob istas *adiaphoricas* acti-
ones *sæpissime* & *grauissime*, idq; co-
ram multis questum esse, plane uerissi-
mum est. An autem, cum idem, eodem
modo *sæpius*, idq; coram pluribus af-
firmat, sit statuendum, quod ea sit eius
mens aut non, ipse uiderit. Ego, pro
mea ruditate, si ceius uerba hætenus in-
tellexi, ut usitate significant.

Sed quid in hac parte diutius im-
morarer? Hoc tantum peto, ut, cum me
mendacij & *sycophantiæ* arguere uoler,
probet quoq; simul, me alicubi uel *mē-*
titum de eo esse, uel eius dicta *sycophā-*
tice deprauiasse, & non sine ullis proba-

tionibus pro libitu quiduis affirmet, ne forte ipsemet eius peccati reus fiat, quod alijs tam liberaliter tribuit. Illud certe negari nō potest, me sancte facere, qui, cū certo sciā ex plurimis serijs Philippī affirmationib⁹, eū ob istas Adia- phoricas fraudes in malam conscientia incidisse, alios pios moneam, ut caueāt, ne suam quoq; conscientiam talibus corruptelis pollui sinant. Cōtra ipsum non recte, qui eadē alijs suadeat. Sed ista solent esse illa opima spolia, quæ ex fortiter deuicta conscientia referimus.

In epilogo prolixè rhetoricatur, me ei non tantum stylum, sed etiam atrociora, atq; adeo gladios minari. Equidem uehementer doleo, quod meā Christianam admonitionem, quam secundū Christi de admonendo proximo regulam institui, tam parū Christiane excipiat, ac pro hostili inuestiua habeat. In qua certe ego (ut Christus nouit) nihil aliud, quam salutem proximi & gloriam Dei quæsiui. Vbi autem in meis literis legerit, me ei aliqua uehementer atrociora, aut etiā gladios minari, plane ignoro. Animaduerti in alijs huius Epistolæ

stolæ
ostend
durius
sum ex
hoc fo
est me
stola p
cerbar

E
ille me
stor D
minar
mana
tor, au
gnates
ri posi
dixerū
acturo
nator
tracta
quā q
phori
audio
Eccler

A
meis f
hac m

stolæ partibus, & superius aliquoties ostendi, eum nimis pro libitu (nolo enim durius de eo loqui) accepisse eum sensum ex meis uerbis, quem uoluit, ut in hoc forte etiam fecerit, atqui hoc non est moderari responsiones, sicut Epistola pollicetur, sed uehementer exacerbare.

Ego (quoniam non satis noui, ubi ille meis scriptis gladios appingat) testor Deum, animum meum non fuisse minandi ei uel gladios uel ullam humanam uim. Sane is ego sum gladiator, aut eæ sunt meæ opes, uel apud Magnates fauor, ut ei etiam gladios minari possim. At illi mihi minati sunt, cum dixerunt, si me illic haberent, aliter mecum acturos, quã cum Torgensibus concionatoribus, quos tamen satis inclementer tractarunt. Imbecilliores profecto sumus, quã qui Papistis, Interimistis, aut Adia-phoristis gladios minemur, quos oes iam audio conspirare contra hæc miseræ Ecclesiæ Christi reliquias.

Affirmat multorum piorum animos meis scriptis uulnerari, & se iudicare in hac mœsticia temporum consolandas

& fouendas esse Ecclesias. Equidem
testor dominum Iesum, hoc esse uni-
cum meum studium, ut in hac iam ag-
nita & uerissima Dei religione omnes
confirmem, & ad constantiam adhor-
ter. Ac spero omnes pios hunc meum
animum ex ipsis scriptis agnoscere, nec
pauci uere pij & zelo puritatis in reli-
gione Christiana ardentibus mihi signifi-
cant, nostra scripta multos confirmare,
contra adiaphoricas actiones multipli-
citer Ecclesiam Christi affligere. Cum
autem simul necesse sit me arguere præ-
sentes Adiaphororum corruptelas, atq;
adeo earum autores adiutoresq; , credo
sane aliquos concuti, cum audiunt tan-
tos uiros tam malis negocijs patrocina-
ri. Verum huius mali ipsi causam præ-
buerunt, qui passi sunt malos homines
se ad istas fraudes adhibere, & postea in
publico conuentu Lypsiae suo nomine
istud nouum Interim promulgare. Ad
hæc longe maius scandalum sequu-
tum fuisset, si iam Lypsicum Interim
in Vitenbergensem, & alias Misnicas,
Ecclesias intrusum fuisset. Quod certe
hactenus accidisset, nisi ei repugnatum
fuisset. An

An autem D. Philippus foueat & consoletur pios, dum eos, quod ipsemet in scripto de Adiaphoris confiteatur, per suas Adiaphoricas mutationes contristat, languefacit & in dubitationem inducit, cuiusuis sani hominis communis sensus facile dijudicabit.

Cum Epistola dicit, multos dolere condemnari illas Ecclesias, falso nobis tribuit condemnationem illarum Ecclesiarum. Nam ego laudavi & laudo eas, quod neque a potentibus, neque a doctis se persuaderi patiuntur, ut istas novas corruptelas accipiant, puramque Christi religionem retinere conentur. Admonere unum aut alterum de poenitentia, & Ecclesias de cauendis fraudibus Adiaphoricis, non est Ecclesias condemnare, ut quidem ego rem intelligere possum.

Hactenus quidem (ut opinor) factis confutavi, idque ueris argumentis, ea, quae contra meam Apologiam allata erant, quanquam nullis penitus rationibus fulta. Verum quoniam uult nos aures & oculos testes eorum facere, quae aguntur, ideo sane cognoscamus,

P 5

quid

quid isti testes affirmant. Primum au-
scultemus, quid aures afferant.

Aures primum dicunt, se audisse,
DOMINUM Philippum semper fuisse
lenem, & nonnunquam in magnis re-
bus faciliorem, quam par fuit, ut ex-
empli gratia, quod recens duobus con-
sulentibus, an possint bona conscien-
tia accipere papisticos, ordines ea spe,
quod sic canonicatus & præbendas
impetrare possint, respondit, posse: Al-
teri illorum, iam canonico, per quem
tota Marchia ad impietatem inclinata
est, dixit, *Kanstu es nicht umbgehen/
so magstu es thuen*/talìa consilia saepe
& alias dedit. Debuissent illi nebulo-
nes Luth. consulere, ille eis aliter re-
spondisset, opinor dicturum fuisse,
*wiltu es nicht umbgehen/so magstu
zum Teuffel faren*. Sed ego adhuc ali-
quando istius Apostatae historiam reci-
tabo. Item referunt, quod in magnis
periculis aliquantulum imbecilior esse
soleat, ut epistolæ Lutheri Augustam
scriptæ claræ indicant, & præteritum
bellum plus satis indicavit, in quo ei
nulla urbs satis munita fuit, nisi ea, quæ
nullum

nullu
uit no
ut ho
mus,
nimi
I
to au
solum
ad in
uocat
fufur
nifi c
man
sto ru
hone
uentu
de D.
const
pugn
undi
mitu
rum,
dadi
insol
glori
furn
ribus

nullum hostem habuit. Hæc Deus no-
uit non dici in eius contumeliam, sed,
ut hominum infirmitatem cognosca-
mus, ac in eos, præsertim in tanta re nõ
nimium fidamus,

Item narrant aures, se ex multis cer-
to audiuisse, D. Philippum sæpe etiam
solum, nonnunquam & cum alijs, iam
ad impios Episcopos, iam ad aulicos
uocatum, & cum eis de religione con-
furrasse. Inter cætera semper adiectũ,
nisi cesserit & concesserit uenturos Ro-
manos, & cælum ipsum cum suo Chri-
sto ruiturum esse. Aiunt etiam multos
honestos homines, qui Lypsia in con-
uentu interfuerunt, uehementer queri,
de D. Philip. quod non confirmauerit
constantiam delectorum, sed etiam op-
pugnauerit. Afferunt etiam aures se
undiquaq; audire, tum miserabiles ge-
mitus, eiulatus, & lamentationes pio-
rum, in quibus Spiritus S. per ista pseu-
dadiaphora est contristatus, tum etiam
insolentes gloriations impiorum, qui
gloriantur suas impietates iam etiam a
summis nostrarum Ecclesiarum docto-
ribus probari, ac inter cæteros Pflugum
post

post Begensem conuentum inter suos
ouantem dixisse, se non dubitare, quin
si res penes unum quendam solum sta-
ret, possit de uniuerso papatu transigi.

Docent etiam aures afferri tristes
rumores & querelas ex Francia, Hasfia,
Misnia, Marchia, Saxonia de D. Philip.
quod suis scriptis ibi impios confir-
met, & pios languefaciat. Sicut ante
paucos menses dicebat hic quidam Su-
perintendens, effecit mihi ex meis pa-
rochis meros Interimistas. Item aiunt
aures, se audiuisse ex eius ore, quod dixe-
rit, præsentes actiones tendere ad re-
stitutionem papatus, & multa alia
eiusdem generis, quæ alibi enumera-
ta sunt. Affirmant etiam aures se au-
diuisse nuper, Torgensis Ecclesiæ Euan-
gelistas Vitembergæ male tractatos, &
ab ipsis hæreticæ prauitatis inquisi-
toribus examinatos, quia noluerint in-
cipere deformare Ecclesiam. Hæc om-
nia aures constanter asserunt se a mul-
tis, & fide dignis audiuisse, & his plura.

Iam consideremus, quid alteri re-
stes, nempe, oculi dicant, qui magis fi-
deles existimantur. Oculi dicunt, se le-
gisse in Epistola ad Carlouicium, quod

autor
uolen
quo n
let sta
scripu
Item
rim,
etiam
se mu
pro, d
ge sa
alio q
de par
cipue
stola a
umbr
stituen
plero
facian
sus po
quoru
cant o
in Ly
multa
sunt)
Item
impre

autor de religione loquens, dicat, Multa
uolens largior. Item, non impediam,
quo minus princeps instituat, quem uo-
let statum. Item, aiunt se legisse in alio
scripto, ubi expresse petatur Interim,
Item in primo *bedencken* supra Inte-
rim, cum multa alia non bona, tum
etiam, quod ipsemet scriptor fateatur,
se multa concedere. Item in alio scri-
pto, *das sie viel streitige groswichti-
ge sachen lassen fürüber gehen.* In
alio quodam scripto, se non pugnare
de particula sola fide, Ibidem, nos præ-
cipue per Christum iustificari. In Epi-
stola ad Hamburg, uelle Gubernatores
umbram disciplinæ, non rem ipsam re-
stituere, eo autem spectare uoluntates
plætorumq; præsertim potentum, ut
faciant inclinationem ad omnes abu-
sus pontificios, & per restitutionem
quorundam ineptorum rituum redu-
cant omnes ueteres superstitiones. Item
in Lypico Interim, & alijs similibus
multa impia (quæ superius enumerata
sunt) admitti, ac in Ecclesiam reduci.
Item uidisse se mandatum Principis
impressum, in quo saeuere iubeatur
Lypsi

Lypicum Idolum in Ecclesijs Christi
erigi.

Hæc atq; alia huiusmodi sibi mu-
tuo probe conscientia cum utriq; testes,
aures & oculi iudici menti constanter
affirment, si is iudex pietatem Christia-
nam uere & non ficte amat, exiliet pro-
fecto, ac, ueluti si domus ei arderet, aut
thesaurum quispiam e domo ei auferre
uelleret, nihil non tentabit, conabiturq;
omnia ea facere, quæ pie & iuste pote-
rit, ut istum cœlestem Euangelij thesau-
rum apud se retineat. Sin uero paruife-
cerit pietatem, dicet testibus & nuncijs
auribus ac oculis, non est uerum, quod
uos dicitis, ego mihi fortiter persuadeo
nihil periculi adesse. Et, etiam si aliqua
particula istorum, quæ uos dicitis, uera
est, tamen aliquis alius pro me defendet
religionem, aut etiam sua sponte res
melius habebit. Non est, quod ego sim
sollicitus de istis paruis rebus, habeo
alia maioris momenti, quæ rectius
agam. Adhæc & Leo est in ea uia, is me
deuoraret, si accurrerem, ut religioni
opem ferrem.

Tales epicurei ubiq; iã terrarũ sunt
pluri

Christi

ibi mu-
q; testes,
stanter
Christia-
iet pro-
eret, aut
i auferre
abiturq;
te pote-
thesau-
paruife-
nuncijs
n, quod
rsuadeo
i aliqua
tis, uera
efendet
onte res
ego sim
habeo
rectius
a, is me
ligioni
rū sunt
pluri

plurimi, audientes agi de uera religio-
ne nolunt audire, uidentes nolunt ui-
dere, sed cogitant, si modo Deum uen-
irem, & Deum Mamona recte colere
poterant, reliqua non magni momenti
esse, & fortassis ultro se bene habitura,

At nos, qui adhuc uolumus esse
Christiani, ne simus obsecro ita Deo
pro ingenti beneficio educationis ex illa
Aegiptia Antichristi seruitute, pro eius
cœlesti Euangelij manna, proq; terra
promissionis ingrati, ut scientes & uo-
lentes a Domino & eius Euangelio
oculos nostros auertamus, nosq; ad
Antichristum & eius agnitas abomina-
tionum cœpas conuertamus, nosq; met
iplos in æternum exitium ultro præci-
pitemus,

Nos scimus præsentem religionis
formam ueram & piam esse. Est enim
nobis tam clare probitas eius perspecta,
ut uere ante oculos nobis Christus de-
pictus fuerit: Ac uix unquam tam clare
& tam promiscue Euangelium Iesu
Christi euulgatum fuit, ut hoc tempo-
re. Scimus igitur præsentem religionis
formam piã ac sãctã esse, istã uero, quam
no-

nobis impij Episcopi aulici, & eis addi-
cti Adiaphoristæ fabricant, nondum
scimus an pia sit futura. Imo certo sci-
mus esse meras huius ueræ Iesu Christi
religionis corruptelas. Quare sollicite
nobis ab ea caueamus. Nec nos moue-
at, quod magni uiri ab astutis homini-
bus ad fucandas istas fraudes pertracti
sint.

Præsentes istæ compositiones si-
milimæ sunt *ijs*, quæ ante annos 19. in
Augustanis comitijs institutæ erant, ibi,
ut Philippus in Epistola ad Norinber-
genses scribit, res erat eo deducta, ut am-
bigui & flexiloqui articuli conderen-
tur, acciperentur Adiaphora Papistarû,
& Episcopis iurisdictio traderetur. Ex
ea compositione ne ipse quidem dubi-
tat certam oppressiõnem nostræ religi-
onis, sequuturam fuisse. Non est autem
dubium, quin si Lutherus non repug-
nasset, Philippus plane in eam compo-
sitionem consensisset, quod euidenter
ex Lutheri Epistolis ad eum tunc scri-
ptis, probari potest. Proinde si tunc,
cum nondum fuit summus in nostra
Ecclesia habitus, ut nunc habetur, item
cum

cum a
cum h
niniu
ram co
dum e
& hos
men
Christ
rum
Luther
um, se
terrefa
Ecclesi
hemer
sarijs,
nes par
me no
bitas la
am Ec
mines
Christi
lent, S
tatem p
ueant.

Co
& labo
tum o

is addi,
ondum
erto sci,
Christi
ollicite
s moue
omini
ertracti
ones si
s 19. in
ant, ibi,
rinber
ut am
nderen
bistarū,
ur. Ex
dubi
religi
autem
repug
mpo
denter
ic scri
tunc,
nostra
, item
cum

eum adhuc Lutherus uiueret, præterea
cum haberet principem & aulam non
nimium cupidum istarum faudentia-
rum compositionum, adhæc cum non
dum esset ulla nostra graui calamitate,
& hostium successu perterrefactus, ta-
men uoluit in illam conciliationem
Christi & Belial consentire: Quid mi-
rum est, si iam, liberatus Tyrannide
Lutheri, (cui in epistola ad Carlouici-
um, se deformiter seruiuisse scribit) per-
terrefactus insuper tanta nostrarum
Ecclesiarum calamitate, adhæc cum ue-
hementissime ab Aula, ut cædat aduer-
sarijs, urgeatur, aliquas compositio-
nes parum pias iuuet. Hæc testor Deum
me non ideo recitare, ut Philippo de-
bitas laudes detraham, sed, ut mone-
am Ecclesias, ne temere fidant in ho-
mines, & in conseruanda pura Iesu
Christi religione magis sedulo aduigi-
lent, Satanæq; mille artes, ueram pie-
tatem perdendi cupidissimi sollicite ca-
ueant.

Commemorat passim sua merita
& labores. Agnosco autem, tum ego,
tum omnes p̄i ingentia bona nobis
Q Deum

Deum primum per D. M. Lutherum,
postea & per ipsum ac alios præstitisse.
Verum pro ijs non ita ingrati esse debe-
remus Deo, ut in gratiam instrumen-
torum, per quæ nobis ista bona collata
sunt, uelimus ipsa Dei beneficia abijce-
re, atq; ita ipsum Deum contumelia
afficere: Quod per præsentis corrupte-
las fieri superius ostensum est. Ego nos
Deo, & præceptoribus sic gratissimos
fore existimo, si ea, quæ ab eis pie, erudi-
teq; nobis tradita sunt, constantissime
contra quoscunq; demũ retinuerimus.

Etiam Salomon fuit optime de
Ecclesia meritis, & omnium mortali-
um sapientissimus. Nam, præterquam
quod per 40 annos prudenter ac paci-
fice totum regnum rexit, etiam tem-
plum ædificauit, religionem constituit
a Deo dilectus fuit, cum eo Deus lo-
quutus est, & de multis humano gene-
ri utilissimis rebus doctrinam inuenit
& illustrauit. Non tamen tanti eius exi-
miæ uirtutes, ingentia merita, & eius
quasi diuina supra alios homines præ-
stantia, fieri debebant ab Israelitis, ut ei
concedere debuerint, templa idolis

con-

herum,
estitisse,
se debe
rumen.
collata
abijce
umelia
rrupte
go nos
isimos
erudi
tissime
rimus.
me de
ortali
rquam
c paci
n tem
stituit
eus lo
o gene
nuenit
us exi
& eius
s præ
is, ut ei
idolis
con

construere, atq; ita posteris suis horri
bilis idolatriæ & tam ingentium cala
mitatum occasionem dare.

Si, cum stant sibi mutuo oppositæ
acies, alterius partis dux, quantumuis
bene meritus, confusurraret cum hosti
bus, sciens langueretur suos, & con
firmaret aduersarios: nullo modo pro
fecto ferendus esset. Iam certe Christi
fratres stant in acie contra turbam An
tichristi. Fatentur duces se ea agere &
promouere, quæ pios quidem languer
faciunt, impios uero confirmant, ita
ut etiam triumphent. Nec tantum
principium prælij adhuc est, sed iam
ubiq; campi piorum cadaueribus strati
sunt, eorumq; sanguine rubent, ac pa
rum abest, quin & parua reliquia, quæ
superfunt, penitus deleantur. Nec agi
tur de humana gloria, aut præfenti ui
ta, sed de gloria Christi capitis nostri,
deq; regno cælorû, ac singulorû æterno
exitio aut salute. Et adhuc audent du
ces isti in aceruis cadauerum stantes, ad
hasce paruas miseri Israelis reliquias cõ
cionari, se de eis bene meritos esse, sua
eas debere præcepta sequi, sic eas scilicet

Q 2

saluas

saluas fore, neq; hoc cuiquam admo-
dum indignum uideatur.

O Deus uenter, quam tu longe reg-
nas, & late potenter: quamq; homines
longe pluris iniurias & damna terrea,
quam cœlestia faciunt: At profecto,
si sapient, tum duces de tantis malis ali-
quando tandem poenitentiam agent,
tum & miseræ Israelis reliquiæ aliquan-
to attentius cogitabunt de cœlesti ue-
ritate retinenda, etiam si uel Petrus uel
Paulus, uel aliquis angelus de cœlo ali-
ud eis suaserit.

Dominus Iesus, qui ab æterno Pa-
tre missus est, ut serpentis caput conte-
rat, eiusq; opera destruat, conterat &
perdat istas mille uaferrimi Satanæ ar-
tes, quibus iam religionem CHRISTI
astutissime & sceleratissime abomi-
nationibus Antichristi pollue-
re, perdere, & funditus de-
lere conatur,
A M E N.

DE

DE

ITE

nis AE

M. F

I. C. I

D.

Q

pio qu

ro me

rica co

senten

mente

plicare

gumer

untur.